

Batagaa kaj Pol n'a sanba Rom borey se

Citaaboo fahamandiroo

Pol ka citaaboo woo hantum. Pol man'ti kala Alyahuudu. A cindi ka kretiyerjey gurzugay hala waatoo kaj Isa Almasihu na nga boj cebe a se Damas koyraa fondaar hala a ma tee nga se diyaw gandawey ra. Jiri kaynayañ Isa Almasihu buuyanoo nda nga turyanoo banda ga. Alyahuudey kaj naanay a sanda Akilas nda Prisil sintin ka Alhabar Boryaa waazu Rom koyraa ra. Egiliz gorandi Rom ra. Irkoy bayrandi Pol se kaj a ma koy hala adijyna kaydogoo ga ka nga meešennoo waazu. Woo ka kate a kayandi nga ma koy Rom nda Espan. Ir si bay wala a hin ka koy Espan. Diraa sooluroo se a hantum kretiyerjey se kaj goo Rom kaj ga marga Akilas nda Prisil do.

Pol maa kaj kretiyerjey kaj goo Rom si waafaku. Pol bayrandi kaj boro kul mana bisa ceroo. Alhabar Boryaa man'ti kala Alyahuudey nda borey kaj man'ti Alyahuudu kul wane. A bayrandi kaj borey kul na zunubu tee. A nee ašariyaa ga boori, amma boro kul si hin ka ašariyaa hayey kul tee, ir sii nda woo din gaaboo nda nga hinoo. Za sintinoo hala benantaa ga, naanayyan no ma boro tee boro šerrante (zamnaa 1.17).

Borey kaj se batagaa sanbandi maajney

nda fooyanoo kaj teendi i se

1 ¹Agay Pol kaj ti *Almasihu Isa tam, kaj ciyandi *diyaw, ka yeetandi jere ga Irkoy *Alhabar Boryaa haryanoo se.

²Alhabar Boryaa no kaj Irkoy jin ka allaahidoo zaa ka annabey donto i m'a hantum *Citaabu henanantey ra. ³Alhabar Boryaa ga šelañ Irkoy *Iz'aroog ga kaj hun Dawda banda-ka-zunboo ra gaaham here. ⁴Amma kaj a tun bukawey ra, Irkoy *Hundoo kaj ga henan cebe nda hini kaj Irkoy Iz'aroog no. Nga ti Isa Almasihu ir Koyoo. ⁵Nga no k'ir noo *anneemaa ir ma tee diyaw, hala dumí kul borey ma naanay a, i ma hajajer a se. ⁶War mo, war goo borey din ra, zama Isa Almasihu nka war cee. ⁷Irkoy baakey kul kaj goo Rom koyraa ra, kaj ciyandi i majisandi jere ga Irkoy se, war se ay ga batagaa woo sanba. Ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa nda alaafiyaa ma kaa war ga.

Pol ga baa nga ma koy Rom kretiyerjey do

⁸Ay ga jin ka albarka dan ay Koyoo se Isa *Almasihu albarkaa ra war kul se, zama war naanaa alhabaroo huru adijyna kul ra. ⁹Irkoy kaj se ay ga goy nda ay binoo kul nga *Iz'aroog *Alhabar Boryaa fondaar ra ga tee ya ne seede kaj waati kul war goo ay ḥaarayrey ra. ¹⁰Waati kul ay ga Irkoy ḥaaray nda nga ibaayoo no a m'ay noo fondo ya koy war do. ¹¹Ay ga hanse ka baa ya dii war, hala ya Irkoy *Hundoo *anneemaa nooyan fooyaj zamna war se, hala war ma duu gaabi. ¹²Maanaa war do, ir ma cere bine dañ naanaa fondaar ra, naanaa kaj goo agay nda war se. ¹³Ag'armey, ay si baa war ma jañ ka bay kaj cee booboyañ ay kayandi ya koy war do, hala ya hin ka duu nafaw war game sanda takaa kaj nda ay duu a dumey jerey game, amma ya na duu fondo hala sohō. ¹⁴Grekey nda dumey jerey, nda borey kaj caw nda wey kaj mana caw ga may ay ga ya Alhabar Boryaa har i se. ¹⁵Woo maaganda se agay hunday ga baa ya Alhabar Boryaa har war mo se kaj goo Rom.

Alhabar Boryaa hinoo

¹⁶ Ay si haw nda *Alhabar Boryaa, zama Irkoy hinoo no kaj ga boro kul kaj naanay hallasi, Alyahuudey jina, Grekey^a. ¹⁷ Zama Alhabar Boryaa ra Irkoy ga takaa cebe kaj nda nga ga borey dii boro šerrante, za sintinoo ga hala benantaa ga naanayyan no m'a noo, sanda takaa kaj nda a hantumandi *Citaaboo ra ka nee: «Boro šerrantaa si huna nda kala naanaa albarkaa.»^b

Adamize kul man'ti kala zunubante

¹⁸ Irkoy futayyanoo ga bangandi ka hun beenaa ra adamizey Irkoy hunburay jaajaa nda ngi šerretaray jaajaa se. Ngi no ma cimi ganji nda ngi šerretaray jaajaa. ¹⁹ Zama hayaa kaj boro ga hin k'a faham Irkoy ga, a ga henan i se, zama Irkoy n'a bangandi i se. ²⁰ Za adujnja takaroo ga nga atabiyaa kaj boro si hin ka dii a, maanaa nga hini abadantaa nda nga koytaraa, borey ga faham i se, i ga dii ey nga teegoyey ra, woo maaganda se i sii nda cimi ka Irkoy yankar. ²¹ Ba nda i na Irkoy bay, i man'a beerandi sanda Irkoy, i mana albarka daj a se. Ngi miilewey tee yaada, de ngi biney kaj sii nda lakkal too met nda kubay. ²² I na ngi boj tee sanda lakkalkoyniyan ka gar i nka hollo. ²³ Irkoy kaj si buu daržaa, i n'a bere k'a himandi nda adamize bukaw, nda cirawayan, nda cee taacikoyniyan, nda gandakoyyan assuuraa.

²⁴ Woo se Irkoy n'i naj žiibi se nda ngi bine boonay futawey ra, hala nongu kaj ra i na ngi boj gaahamey kaynandi cere game. ²⁵ I na Irkoy cimoo barmay nda taari, i na takahayaa gana ka goy a se, ka Takakaa naj kaj se albarka ma bara hala abada. Amin.

²⁶ Woo se Irkoy n'i naj boonay futawey ra kaj ga boro haawandi, ngi woyey na daari kaniyan barmay k'a tee ka kani nda woy nda woy. ²⁷ Arey mo takaa din da, i na daari kaniyan ngi nda woyey game barmay ka cere boonay, ka teegoy haawanteyan tee aru nda aru game, i duu ngi firkaa banaa kaj ga hima.

²⁸ Takaa kaj nda i mana ceeći ngi ma Irkoy bay, Irkoy n'i naj i ma hanga ngi lakkal šiirey bande hala i ma haya tee kaj si hima. ²⁹ Biney ga too nda šerretaray jajay dumi kul, nda laalay, nda albahiiirataray, nda binefutay. I ga too nda canseyan, nda borowiyan, nda yenje, nda zanbayan, nda binebibitaray, nda almunafikitaray. ³⁰ Ciinaykawayan no, nda Irkoy iberiyan, nda boro wowkawayan, nda boro binebeeriyen, nda foomante, nda haya futu takakawayan, i si ngi hayragey beerandi, ³¹ i sii nda lakkal, i si allaahidu kaj i n'a zaa too, biney ga kogu, i si tamalla. ³² Ba kaj i ga Irkoy šerretaraa bay kaj ti borey kaj ga hayey wey dumey tee ga hima nda buuyan, woo kul, i ga teegoyey wey tee, de mo a ga kan i se ngi ga dii borey g'i tee.

Irkoy ciitoo

2 ¹ Woo se ni kaj ga borey ciiti, boro kul kaj ti ni, n'sii nda cimi ka borey ciiti, zama šennoo kaj ra n'ga ni cinaa ciiti, ni mma ni boj hunday zukandi, zama ni kaj ga borey ciiti, haya follokey kaj i g'i tee no n'g'i tee. ² Ir ga bay kaj borey kaj ga hayey wey dumey tee, Irkoy g'i ciiti ka sawa nda cimoo. ³ He ni, n'ga hongu, ni kaj ga borey ciiti kaj ga hayey wey dumey tee, n'g'i ka goy, n'ga hallasi Irkoy ciitoo ra wala? ⁴ Ni mma Irkoy borohennataraa beeriyanoo, nda nga suuroo, nda nga batuyan kukoo kaynandi wala? N'si bay kaj Irkoy borohennataraa mma ni tuti ma *tuubi? ⁵ N'ga šendi, ni binoo si barmay, n'goo ma futay marga ni boj se futayyanoo zaaroo hane kaj ra Irkoy ciiti šerrantaa ga bangay. ⁶ A ga boro foo kul

^a1.16 Grekey ne ra man'ti kala boro kul kaj man'ti Alyahuudu.

^b1.17 «Boro šerrantaa si huna nda kala naanaa albarkaa», Grek šenni ra, almaganan faa ti «Boro kaj naanaa n'a tee boro šerrante, ga huna», Habaku 2.4.

bana ka sawa nda nga teegoyey.⁷ Borey kaj ga cindi goy henna teeyan ga, ka darža, nda beeray, nda hunaroo kaj si ben ceeći, i ga duu hunayan abadantaa.⁸ Amma borey kaj ga alhaasiday, i ga wanji cimoo ga, i ga yadda šerretaray janjay ga, futay nda binetunay beeri ga duu ey.⁹ Binemarayyan nda šitay ga duu boro kul kaj ga ilaala tee, Alyahuudey jina, Grekey^c mo.¹⁰ Darža, nda beeray, nda alaafiya ma kaa boro kul ga kaj ga ihenna tee, Alyahuudu jina, Grek mo,¹¹ zama Irkoy si borey bisandi cere.

¹² Borey kul kaj na zunubu tee, ka gar *ašariyaa sii no, ga halaci mo bila ašariyaa. Borey kul kaj na zunubu tee, ka gar ašariyaa goo no, Irkoy ga ašariyaa k'i ciiti.¹³ Irkoy do man'ti borey kaj ga harjager ašariyaa se ti boro šerrante, amma borey kaj g'a ka goy ti boro šerrante.¹⁴ Nda dumey jerey, wey kaj sii nda ašariyaa ga haya tee nda ngi boj kaj ašariyaa n'a har, i tee ngi boj se ašariya, ba kaj se i sii nda ašariya.¹⁵ I ga cebe kaj hayaa kaj ašariyaa g'a har nka hantumandi lakkaley ra. Ngi biney ga woo seedetaraa tee, cee fooyaj ngi millewey g'i gurzugay, cee fooyaj i ga ngi boj noo cimi.¹⁶ I ga bangay zaaroo hane kaj Irkoy ga Isa *Almasihu ka borey teegoy tugantey ciiti ka sawa nda *Alhabar Boryaa kaj ay g'a har.

Alyahuudey nda ašariyaa šennoo

¹⁷ Ni kaj ga Alyahuudu maa goo, n'ga ni boj kul fur *ašariyaa ga, n'ga fooma nda Irkoy,¹⁸ n'ga nga ibaayoo bay, n'ga wan ka haya henney fay k'i kaa cere ra, zama ašariyaa na ni cawandi.¹⁹ N'ga naanay ka bay kaj danaw gongukaw ti ni, borey kaj goo kubaa ra gaayoo,²⁰ borey kaj sii nda lakkal cawandikaa, zanka kaccey alfagaa, zama bayraa fondaa nda cimoo, n'duu ey ašariyaa ra.²¹ De ni woo kaj ga boro waaney cawandi, n'si ni bon cawandi wala? Ni kaj ga waazu kaj boro masi zay, n'ga zay?²² Ni kaj ga nee kaj boro masi zina, amma n'ga zina, ni kaj ga konna toorey, amma n'ga ngi hugey hayey zay!²³ Ni kaj ga fooma nda ašariyaa, amma n'ga Irkoy kaynandi, zama n'ga ašariyaa hoo.²⁴ Sanda takaa kaj nda a hantumandi *Citaaboo ra ka nee: «War maaganda se Irkoy maajoo ga wowandi ganda tanawey ra».^d

²⁵ Šikka sii hurubanguyan goo nda nafa nda n'ga dira nda ašariyaa, amma nda n'g'a hoo, ni hurubanguyanoo tee hurubanguyan janjay.²⁶ Nda jofolaa gaabu ašariyaa šerretaraa ga, nga hurubangu janja si kabandi a se sanda hurubanguyan wala?²⁷ Boro kaj nga azzaatoo mana hurubangu, amma a ga ašariyaa tabatandii, ni kaj goo nda ašariyaa hantumoo nda hurubanguyanoo, a si ni ciiti, ni kaj ga ašariyaa hoo wala?²⁸ Man'ti haya kaj boro ga dii a no ma boro tee Alyahuudu, man'ti tammasa kaj boro ga dii a gaaham ga ti hurubanguyan.²⁹ Boro kaj ti Alyahuudu nga kuneheroo ra, woo din ti Alyahuudu cimoo. Bine hurubanguyanoo kaj Irkoy *Hundoo g'a tee, a si teendi ašariyaa hantumoo harfoo ra, woo din ti hurubanguyan cimoo. Boraaloo woo dumoo saabuyanoo si hun boro do, Irkoy do a ga hun.

Irkoy šerretaraa

3 ¹ Adiši macin ti alyahuudutaray nafaa, wala mo macin no hurubanguyan g'a hanse?² Nga nafaa ga beeri nongoo kul here. Haya jinaa, Alyahuudey ga Irkoy na nga šenney talfi.³ Adiši macin? Nda boro fooyaj i ra si laadir, ngi laadir janjaa ga Irkoy laadirtaraa kaa wala?⁴ Abada! Ma bay kaj Irkoy ga diyandi cimi, adamize kul ti taariharkaw, sanda takaa kaj nda a hantumandi *Citaaboo ra ka nee:

«Hala ni šenney ma tee cimi,

^c2.9 Zamnaa 1.16.

^d2.24 Ezayi 52.5.

nda i na ciiti dunbu, ma duu cimi.»^e

⁵ Amma nda ir šerretaraa janja ga Irkoy šerretaraa cebe, macin no ir ma nee? Irkoy nka si šerre waati kaj a ga nga futayyanoo doori? – Adamize takaa nda ay ga šelaŋ.
 – ⁶ Abada! Nda Irkoy si šerre, taka foo nda a ga adujnja ciiti? ⁷ Nda Irkoy cimoo ga diyandi kaaray ay taaroo ra ka darža daj Irkoy ga, macin se ay ga ciitandi sanda zunubante? ⁸ Aywa woo ra, takaa foo ra ir si nee: «Ir ma goy futu tee hala goy henna ma hun a ra.» Boroyaŋ g'ir wow ka nee ir no ma woo har. I ga hima nda ngi zukandoo.

Boro šerrante sii no

⁹ Adiši macin koyne? Ir kaj ti Alyahuudu, ir nka bisa borey jerey? Kalaa, kalaa, zama ir n'a har ka bisa kaj Alyahuudu kul nda Grekey^f kul sii kala zunubu cire, ¹⁰ sanda takaa kaj nda a hantumandi *Citaaboo ra ka nee:

«Boro šerrante sii no, ba boro foo.

¹¹ Lakkalkoyni sii no,

boro kul sii no kaj ga Irkoy ceeći.

¹² I kul mooru fonda,

i tee boro kaj sii nda nafaw.

Boro kul sii no kaj ga goy henna tee, ba boro foo.»^g

¹³ «Ngi kormollawey ga hima nda *saaray kaj ga feera.

I ga borey darga nda ngi deeney.

Gondi naaji bara ngi meetuwey cire.»^h

¹⁴ «Mijney ga too nda dangayan nda laalay.»ⁱ

¹⁵ «Cewey ga cahā kuri munyan ra.

¹⁶ Halaciyan nda bone goo ngi fonda ga.

¹⁷ I si alaafiya fonda bay.»^j

¹⁸ «Irkoy hunburay kul sii i ra.»^k

¹⁹ Ir ga bay kaj haya kul kaj *ašariyaa g'a har, a s'a har kala borey se kaj goo ašariyaa hinoor cire, hala borey kul mijey ma daabandi, adujnja kul ma bay kaj ngi ti zunubante Irkoy jine. ²⁰ Woo se ašariyaa diiyano si boro kul tee šerrante Irkoy jine, ašariyaa no ma boro bayrandi zunubu.

Takaa kaj nda Irkoy ga boro tee boro šerrante

²¹ Sohō Irkoy na takaa cebe kaj nda nga ga boro dii boro šerrante bila *ašariyaa. Ašariyaa nda annabey ga seedetaray tee a ga. ²² Woo man'ti kala takaa kaj nda Irkoy ga boro dii boro šerrante Isa *Almasihu naanaa albarkaa ra borey kul se kaj ga naanay. Fay-fayyan sii no, ²³ zama borey kul na zunubu tee, i mooru Irkoy daržaa.

²⁴ Irkoy *anneemaa k'i tee boro šerrante bila nda i ma haya kul tee, Isa Almasihu n'i feeri k'i kaa zunubu ra. ²⁵ Nga no Irkoy n'a kayandi k'a sanba kuroo ma tee sargari borey se kaj ga naanay a. A n'a tee sargari ka nga šerretaraa cebe, zama zunubey kaj teendi ka bisa, a man'i kabu ²⁶ nga suuroo maaganda se. A n'a tee sargari ka nga šerretaraa cebe waatoo woo ra, hala nga šerretaraa ma cindi, ka boro kaj naanay Isa tee boro šerrante.

^e3.4 Zabur 51.6.

^f3.9 Zamnaa 1.16.

^g3.10–12 Zabur 14.1–3; 53.2–4.

^h3.13 Zabur 5.10; 140.4.

ⁱ3.14 Zabur 10.7.

^j3.15–17 Ezayi 59.7–8.

^k3.18 Zabur 36.2.

²⁷ Man bolsiyan addaliloo? A sii no! Macin se a sii no? Teegoy henney k'a kaa wala? Kalaa, kalaa, naanaa k'a kaa. ²⁸ Ir ga laasaabu kaj naanaa albarkaa ra adamize diyandi boro šerrante bila ašariyaa ganayanoo. ²⁹ Wala Irkoy man'ti kala Alyahuudey hinne Koyoo? Man'ti dumey jerey mo Koyoo no wala? Šikka sii kaj dumey jerey mo Koyoo no, ³⁰ zama Irkoy folloku no ma borey kaj hurubangu tee boro šerrante naanaa albarkaa ra, ka borey kaj ti jofoloyaŋ mo tee boro šerrante naanaa albarkaa ra. ³¹ Adiši ir mma ašariyaa tee yaada naanaa maaganda se wala? Abada! Ir mma ašariyaa kayandi.

Ibirahima himakasinaa

4 ¹ Ibirahima kaj ti ir hayragoo gaaham here, ir ma nee, macin no a duu a? ² Nda a gar teegoy ka Ibirahima tee boro šerrante, a goo nda fondo ka bolsay, amma man'ti Irkoy jine. ³ Macin no *Citaaboo nee? A nka nee: «Ibirahima naanay Irkoy, de a kabandi a se šerretaray.»^l ⁴ Boro kaj na goy tee, nga banaa si kabandi a se nooyan, a mma hima nda a. ⁵ Boro kaj mana teegoy tee, amma a ga naanay boraa kaj ga boro laala tee boro šerrante, nga naanaa ga kabandi a se šerretaray. ⁶ Sanda takaa kaj nda Dawda mo šelaj ka nee kaj boraa duu gomni kaj Irkoy g'a kabu boro šerrante bila teegoy. ⁷ A nee:

«Borey duu gomni kaj goy futawey yaafandi,
de ngi zunubey tuusandi.

⁸ Boraa duu gomni kaj abada ir Koyoo si nga zunuboo kabu a se.»^m ⁹ Gomnoo woo si hun kala hurubanguyan ra wala hurubanguyan janjay mo goo a ra? Zama ir nee: «Ibirahima naanaa kabandi a se šerretaray.»ⁿ ¹⁰ Waati foo no woo teendi? Kaj a hurubangu wala za a mana hurubangu? Kalaa, man'ti kaj a hurubangu, za a mana hurubangu no. ¹¹ Hurubanguyanoo nka tee Ibirahima se silbay, ka cebe kaj Irkoy n'a tee boro šerrante nga naanaa maaganda za a mana hurubangu. Woo no ma kate Ibirahima ma tee ganakey kul kaj mana hurubangu hayragoo, hala ngi mo ma kabandi boro šerrante. ¹² Nga ti borey mo kaj hurubangu baaba, wey kaj mana kay hurubanguyan hinne ga, amma i dira naanaa fondaan ra sanda ir baaba Ibirahima, kaj naanay za a mana hurubangu.

Irkoy allaahidoo, boro kul kaj ga naanay ga duu a

¹³ Irkoy na allaahidu zaa Ibirahima nda nga hayroo se kaj i ma tee adujjaa tubukaa, man'ti ka dira *ašariyaa bande ka woo tee, šerretaray no kaj ga duwandi naanay albarkaa ra. ¹⁴ Nda a gar borey kaj ga dira ašariyaa bande nka tee tubukawayaaŋ, naanay sii nda nafaw, allaahidoo mo ga tee yaada. ¹⁵ Zama ašariyaa mma Irkoy futuyanoo tunandi, nongu kaj ra ašariya sii, hooyan sii no din.

¹⁶ Woo ka kate, allaahidoo mana zandi kala naanay maaganda se, hala a ma sawa nda Irkoy *anneemaa, a ma hakiika Ibirahima hayroo kul se. Man'ti wey kaj ga dira ašariyaa bande hinne, amma borey mo kaj duu ir kul baaba kaj ti Ibirahima naanay.

¹⁷ Sanda takaa kaj nda a hantumandi *Citaaboo ra ka nee: «Ay na ni tee dumi boobo se hayraa.»^p Ir baaba no Irkoy kaj a naanay a jine, Irkoy kaj ga bukaweye hunandi, hayey kaj si bara, a ga šelaj i se sanda hayayaŋ kaj ga bara. ¹⁸ Nongoo kaj ra naatayan sii, a naanay ka nga naataa dan no din. Woo ra a tee dumi boobo se baaba, sanda takaa kaj nda a hantumandi ka nee: «Takaa woo no ni hayroo booboyanoo ga ti a.»^q ¹⁹ Ibirahima ga miile nga gaahamoo kaj goo buuyan mee ga, nga jiirey kaj

^{14.3} Sintinoo 15.6.

^{14.8} Zabur 32.1-2.

^{14.9} Sorro 3to.

^{14.17} Sintinoo 17.5.

^{14.18} Sintinoo 15.5.

ga koy too zangu (100) cine sabbu se. A miile Sarata woyguntaraa mo ga, amma woo kul, nga naanaa mana kacca.²⁰ A mana naanay janjay daq Irkoy allaahidoo ra ka šikka-šikka, nga naanaa nka tonton, a na Irkoy beerandi.²¹ Ibirahima hakiika ka bay kaj allaahidu kaj Irkoy n'a zaa a ga hin k'a tee.²² Woo se nga naanaa kabandi a se [mo] šerretaray.²³ Šennoo woo mana hantumandi nga hinne se, a kabandi a se šerretaray,²⁴ amma a hantumandi ir mo se kaj a ga kaa ka kabandi ir se šerretaray, ir kaj ga naanay boraal kaj na Isa ir Koyoo tunandi bukawey ra.²⁵ A nondi ir hooyaney maaganda se, amma a tun hala ir ma tee boro šerrante Irkoy jine.

Alaafiya huru ir nda Irkoy game

5 ¹ Sohō Irkoy g'ir dii boro šerrante naanaa albarkaa ra. Ir Koyoo Isa *Almasihu na alaafiya daq ir nda Irkoy game.² Irkoy *anneemaa woo kaj ra ir goo, ir mana huru a ra kala [naanaa albarkaa ra]. Ir ga bolsay Irkoy daržaa naataa ra.³ Man'ti woo hinne, ir ga bolsay mo ir zarabey ra, zama ir ga bay kaj zarabi ga muñeyan hay.⁴ Muñeyan ga kate boro ma hin annešaa, hinyanoo woo ga naataa hay.⁵ Naataa woo si boro haawandi abada, zama Irkoy bajoo doorandi ir biney ra *Hundi Henanantaa albarkaa ra kaj nondi ir se.

⁶ Waatoo kaj ir sii nda hini, waatoo kaj kayandi ra, Almasihu buu, a buu boro laaley se.⁷ Šenday ga boro ga yadda ka buu boro šerrante se, a ga hin ka tee boro ma yadda ka buu boro henna maaganda se.⁸ Amma takaa woo nda Irkoy ga nga bajoo cebe ir se: waatoo kaj ir man'ti kala zunubanteyan, Almasihu buu ir maaganda se.⁹ Soko sohō kaj ir diyandi boro šerrante Isa kuroo albarkaa ra, ir ga kaa ka hallasi futayyanoo ra!¹⁰ Nda waatoo kaj ir ga tee Irkoy iberi, nga *Iz'aroо buuyanoo n'ir waafakandi. Soko sohō kaj ir nda a waafaku, nga Iz'aroо hunaroo g'ir hallasi.¹¹ Man'ti woo hinne, ir ga bolsay nda Irkoy, ir Koyoo Isa Almasihu albarkaa, nga kaj sohō a n'ir nda Irkoy waafakandi.

Adama kate buuyan, Almasihu kate hunayan

¹² Woo se takaa kaj nda boro folloku ka kate zunubu ma huru aduppa ra, zunubu mo kate buuyan. Takaa woo nda buuyan ga too adamizey kul do, zama i kul na zunubu tee.¹³ Zunubu goo aduppa ra za Musa *ašariyaa mana goro, amma zunubu si kabandi nda a gar ašariya nka sii no.¹⁴ Woo kul, za Adama hala Musa ga, buuyan na borey kul laama, ba borey kaj mana zunubu tee sanda Adama Irkoy hooyanoo cine. Adama man'ti kala boraa kaj ga hima ka kaa biyoo.

¹⁵ Amma Adama layboo nda Irkoy *anneemaa nooyanoo ga fay. Irkoy anneemaa nda nooyanoo kaj nondi yaada bisa boro folloku layboo kaj kate boro booboo ma buu. Anneemaa nda nooyanoo woo si duwandi kala boro folloku alhormaa ra kaj ti Isa *Almasihu.¹⁶ Hayey kaj boro folloku zunuboo kate ey nda Irkoy nooyanoo ga fay. Zama zunubu folloku maaganda se ciitoo ga teendi, zukandiyen mo ga kaa. Amma anneemaa nooyanoo kaa zunubu booboo banda ga, a na borey feeri.¹⁷ Boro folloku zunuboo ka kate buuyanoo ma laama, de borey kaj duu anneema beeroo nda šerretaray nooyanoo ga laama hunayan ra Isa Almasihu albarkaa ra.

¹⁸ Aywa, takaa kaj nda laybu folloku kate borey kul ma zukandi, takaa din da goy šerrante folloku ga kate borey kul ma tee boro šerrante, i ga duu hunaroo.¹⁹ Zama takaa kaj nda boro folloku hajajeryan janjaa na boro booboo tee zunubante, takaa din da, boro folloku kaj dira nda fondaal, ga boro booboo tee boro šerrante.

²⁰ Haya kaj ti ašariyaa, a mana goro kala hala laybey ma booboo, amma nongoo kaj ra zunubu booboo, anneemaa booboo ka bisa a,²¹ hala takaa kaj nda zunubu laama buuyan ra, takaa din da Irkoy anneemaa ma laama šerretaray ra hunayan abadantaa se Isa Almasihu ir Koyoo albarkaa ra.

Irkoy anneemaa ga boro sawalandi zunubu bajnataraa ra

6 ¹ Macin no ir ma nee? Ir ma duumi zunubu ra hala Irkoy *anneemaa ma tonton wala? ² Abada! Ir kaj zunubu tenje ir buu, tako foo nda ir ga yee ka huna a ra? ³ War nka si bay kaj ir kul kaj *batizandi *Almasihu Isa ra ka tee a bande affoo, ir batizandi ka tee a bande affoo nga buuyanoo ra? ⁴ Batizeyanoo ka kate ir marga nda a ka fijandi cere bande buuyanoo ra, hala takaa kaj nda Almasihu tun bukawey ra Baaba Irkoy darzaa albarkaa ra, ir mo ma dira hunayan taaga ra.

⁵ Ir nda a tee affoo ka hima nda a nga buuyanoo ra, woo se nga tunyanoo hane ir ga hima nda a. ⁶ Ir ma haya foo bay kaj ti ir kunturu ūeenaa nda Almasihu *kanjandi cere bande. Gaaham zunubantaa ma halaci hala ir masi yee ka tee zunubu bajna. ⁷ Zama boro kaj buu, a duu nga boj zunubu here. ⁸ Ir nda Almasihu buu cere bande, woo se ir ga naanay kaj ir nda a ga kaa ka huna mo cere bande. ⁹ Ir ga bay kaj Almasihu tun ka hun bukawey game, a si buu koyne. Buuyan si yee ka duu a ga hini. ¹⁰ Kaj a buu, a mana buu kala cee folloku zunubu se. Hunaroo kaj ra a goo, a si huna kala Irkoy se. ¹¹ Takaa din da, war mo, zunubu ma war dii bukaw, amma Irkoy here war ma war boj guna sanda baahunante Almasihu Isa albarkaa ra.

¹² Adiši zunubu masi laama war gaaham bukawey ra, a masi war hangandi gaaham boonawey. ¹³ War masi war gaahamoo nongey naļ zunubu se ka tee šerretaray jaŋay goy jinayyaŋ. Amma war ma war boj noo Irkoy se sanda boro hunanteyaj kaj tun ka hun bukawey ra ka war gaahamey nongey noo a se sanda šerretaray goy jinayyaŋ. ¹⁴ Zunubu si kaa ka duu war ga hini, zama war sii Musa *ašariyaa hinoo cire, war sii kala anneemaa hinoo cire.

Ir man'ti kala Irkoy bajnayaŋ

¹⁵ Adiši macin? Ir ma zunubu tee, zama ir sii *ašariyaa hinoo cire, Irkoy *anneemaa hinoo cire ir goo? Abada! ¹⁶ War nka si bay kaj boraa kaj se war ga tee bajna ka goy a se ka hanjayer a se, boraa kaj se war ga hanjayer bajnaa ti war? A ma tee zunubu buuyan se, wala hanjajeryan šerretaray se. ¹⁷ Albarka ma bara Irkoy se, war cindi ka tee bajna zunubu se, amma war na hanjayer nda war biney kul cawandoo takaa se kaj war duu a. ¹⁸ War sawalandi ka hun zunubu ra, war tee šerretaray se bajnayaŋ. ¹⁹ Ay ga takaa woo ka šelaj war se, zama adamize de ti war. Takaa kaj nda war na war gaahamey nongey tee bajna ūibi nda goy futu se kaj ga koy hooyan here, takaa din da, sohō war ma war gaahamoo nongey tee bajna šerretaray goyoo se kaj ga koy henanyan here.

²⁰ Waatoo kaj war ga tee bajna zunubu se, šerretaray si haya kul may war ga. ²¹ Macin ti nafaa kaj war duu a waatoo din? Sohō war ga haw nda ey, zama ngi benantaa man'ti kala buuyan. ²² Amma sohō war sawalandi ka hun zunubu ra ka tee Irkoy bajna, nafaa kaj war ga duu a ga war ka koy henanyan here, de benantaa man'ti kala hunayan abadantaa. ²³ Zunubu banaa man'ti kala buuyan, amma Irkoy anneemaa nooyanoo kaj a g'a noo yaada man'ti kala hunayan abadantaa kaj ga duwandi *Almasihu Isa ir Koyoo albarkaa ra.

Ganakaw sii ašariyaa hinoo cire koyne

7 ¹ Ag'armey, ay ga šelaj war se, war kaj ti *ašariyaa baykey. War nka si bay kaj nda boro ga huna hinne no ašariyaa goo nda a ga hini? ² Takaa din da woyhiji, ašariyaa g'a haw kurjoo ga kullihinne kurjoo ga huna, amma nda kurjoo buu, ašariyaa kaj g'a haw kurjoo ga hun a ga. ³ Woo se, nda a tee aru tana wande, ka gar kurjoo ga huna, a ga ciyandi zinateeri. Amma nda kurjoo buu, ašariyaa hun a ga. Woo ra, nda a tee aru foo wande, a man'ti zinateeri.

⁴ War mo takaa din da, ag'armey, Musa ašariyaa ga war dii bukaw *Almasihu kunturoo albarkaa ra, hala war ma tee boro tana wane kaj tun bukawey ra hala ir ma hayayañ tee kaj goo nda nafaw Irkoy se. ⁵ Zama waatoo kaj ir goo ir hundi-ibaayey ra, boonay zunubantey kaj ašariyaa n'ir tuti ir m'i tee, i ga goy ir gaahamoo nongey ra ka hayayañ tee kaj ga koy buuyan here. ⁶ Sohō ir duu ir boj ašariyaa ra, hayaa kaj g'ir dii bukaw. Takaa woo ra ir ga goy Irkoy se nga *Hundoo taka taagaa albarkaa ra, man'ti nda taka žeenaa ašariyaa hantumoo harfoo hinoo cire.

Musa ašariyaa ga cebe takaa kaj nda zunubu ga laala

⁷ Macin no ir ma nee? *Ašariyaa, zunubu no wala? Abada! Amma nda man'ti ašariyaa sii a ra, ay si zunubu bay. Zama ay si bay haya kaj ti boonay futu nda a gar ašariyaa nka mana nee: «Masi boonay futu.»⁸ Yaamaroo bande zunubu duu fondo ka boonay futu dumi kul tunandi ay ra. Ka gar nda man'ti ašariyaa sii a ra, zunubu man'ti kala bukaw. ⁹ Agay, cee jinaa, ay huna bila ašariyaa. Amma za yaamaroo kaa, zunubu sintin ka huna, ¹⁰ agay kay buu. Yaamaroo kaj nondi hunayan maaganda se, nga hunday ka tee ya ne buuyan sabbu. ¹¹ Zama zunubu duu yaamaroo bande fondo, a n'ay darga, a na yaamaroo k'ay wii. ¹² Adiši ašariyaa ga henan, yaamaroo ga henan, a ga šerre, a ga boori.

¹³ Haya henna ka tee ay buuyanoo addaliloo wala? Abada! Amma zunubu no ka haya henna dii ka duu k'ay wii, hala zunuboo ma duu ka cebandi sanda zunubu, hala yaamaroo ma zunuboo meeroo kul cebe.

Gurgaa kaj goo adamize nda zunubu game

¹⁴ Ir ga bay kaj Irkoy *Hundoo ka *ašariyaa noo, zama agay, ay sii kala hundi-ibaayi bande, ay neerandi zunubu se. ¹⁵ Hayaa kaj ay g'a tee, ay si faham a se, zama man'ti hayaa kaj ay ga baa y'a tee no ay g'a tee, hayaa kaj ay ga konna no ay g'a tee. ¹⁶ Adiši nda hayaa kaj ay si bag'a no ay g'a tee, ay yadda ašariyaa ga, ay yadda kaj a ga boori. ¹⁷ Sohō man'ti agay no k'a tee koyné, zunuboo kaj ga goro ay ra no m'a tee. ¹⁸ Zama ay ga bay kaj ay ra, maanaa ay hamoo, haya henna kul sii a ra, zama ay goo nda anniya, amma ka ihenna tee, woo ay mongu a se. ¹⁹ Zama ihennaa kaj ay ga bag'a, ay s'a tee, amma ilaala kaj ay si bag'a, nga no ay g'a tee. ²⁰ Nda hayaa kaj [agay], ay si bag'a no ay g'a tee, man'ti agay k'a tee koyné, zunuboo kaj ga goro ay ra no.

²¹ Hayaa kaj ay n'a laasaabu ti: agay kaj ga baa ya ihenna tee, ilaala no ma kaa ka gaaru ya ne. ²² Irkoy ašariyaa ga kan ya ne ay hundoo ra. ²³ Amma ay gaahamoo nongey ra ay ga dii haya tana kaj ga gurgay ay lakkaloo bande. A g'y tee zunuboo kaj goo ay gaahamoo nongey ra se bajna. ²⁴ Agay ne ka bone! May m'ay kaa gaahamoo woo kaj g'ay wii kaboo ra? ²⁵ Albarka ma bara Irkoy se Isa *Almasihu ir Koyoo albarkaa ra.

Adiši agay hunday ga goy Irkoy ašariyaa se nda ay lakkaloo, amma ay hundi-ibaayoo si goy kala zunubu se.

Diray taka henna Irkoy Hundoo albarkaa ra

8 ¹ Adiši sohō borey kaj goo *Almasihu Isa bande, zukandiyen kul si duu ey. ² Zama Irkoy *Hundoo hinoo kaj ga hunayan noo Almasihu Isa albarkaa ra na ni sawal ka ni kaa zunubu nda buuyan hinoo cire. ³ Hayaa kaj Musa *ašariyaa mongu k'a tee gaaham gaabi jaajaa se, Irkoy n'a tee. A na nga *Iz'arū Gundoo sanba ir gaaham zunubantaa cine ra, zunubu maaganda se a na zunubu zukandi nga Iz'aroo hamoo ra, ⁴ hala šerretaraa kaj ašariyaa g'a ceeći ma tabati ir ra kaj si dira hundi-ibaayıi bande, Irkoy Hundoo nda ir ga dira. ⁵ Zama borey kaj ga dira hundi-

ibaayi bande, i si miile kala hundi-ibaayoo hayey ga, wey kaj ga dira Irkoy Hundoo bande, i si miile kala Irkoy Hundoo hayey ga.⁶ Hundi-ibaayi miileyanoo man'ti kala buuyan, Irkoy Hundoo miileyanoo man'ti kala hunayan nda alaafiya.⁷ Zama hundi-ibaayi miileyanoo man'ti kala Irkoy iberitaray, a si cindi Irkoy ašariyya cire, koyne mo a si hin ga.⁸ Borey kaj goo ngi hundi-ibaayoo ra si hin ka kan Irkoy se.

⁹ War hunday si dira hundi-ibaayi bande, Irkoy Hundoo nda war ga dira, nda a gar Irkoy Hundoo nka war tee nga gorodogoo. Boro kaj ra Almasihu Hundoo sii, a si bora may.¹⁰ Nda Almasihu goo war ra, cimi no gaaham buu zunubu maaganda se, Hundoo ga war noo hunayan¹¹, zama war diyandi boro šerrante.¹¹ Nda bora kaj na Isa tunandi bukawey ra Hundoo nka goro war ra, bora kaj na Almasihu tunandi bukawey ra ga war gaaham bukawey hunandi nga Hundoo kaj ga goro war ra maaganda se.

¹² Adiši ag'armey, hundi-ibaayi garaw sii ir ga soko ir ma dira nda hundi-ibaayi.¹³ Zama nda war ga dira nda hundi-ibaayi, war ga buu, amma nda war ga Hundoo ka gaaham teegoyey wii, war ga huna.¹⁴ Borey kul kaj Irkoy Hundoo g'i gongu man'ti kala Irkoy ize.¹⁵ Hundoo kaj war duu a man'ti bajnataray hundi soko war ma yee ka hunbur, Hundoo kaj war duu a mima war tee ize kanbariyar kaj ga kate ir ma kaati ka nee: «Abba, ir Baaba Irkoy!»¹⁶ Irkoy Hundoo hunday no m'ir hundoo hakiikandi kaj ir man'ti kala Irkoy izeyaj.¹⁷ Nda Irkoy izeyaj ti ir, ir man'ti kala tubukawayaj mo, Irkoy tubukaw kaj ga tubu Almasihu bande, nda a gar ir zarabi a bande, ir ga daržandi a bande.

Daržaa kaj goo kaa

¹⁸ Ay ga laasaabu kaj sohō da zarabey man'ti baffoo Irkoy daržaa jine kaj ga kaa ka bangandi ir se.¹⁹ Zama takaroo ga batu nda cahāyan Irkoy ma nga izey bangandi.²⁰ Takaroo yee haya yaada cire, man'ti ngi ibaayoo no, bora kaj n'i daj a cire k'a tee, amma naata goo.²¹ Zama takaroo hunday ga kaa ka duu nga boj bajnataraa ra kaj ti funbuyan. A duu nga boj ka huna Irkoy izey daržaa ra.²² Ir ga bay kaj takaroo kul cere ra ga taabi, i ga taama hala sohō sanda alhaamidu.²³ Man'ti nga hinne, amma ir hunday mo kaj duu Irkoy *Hundoo nooyan jina-jinawey, ir ga taabi ir kuneheroo ra, k'ir ize kanbaritaraa batu, ir gaahamoo sawalyanoo.²⁴ Zama ir hallasi, amma naatayan ra, naata kaj boro ga dii a man'ti naata: may no ma naata haya ga kaj a duu a?²⁵ Amma haya kaj ir si dii a, ir ga naata a ga, ir g'a batu nda mujeyan.

²⁶ Takaa din da Irkoy Hundoo g'ir faaba ir gaabi janjawey ra. Ir si takaa bay kaj nda ir ga hima ka jaaray. Amma Hundoo hunday ga jaaray ir dogey ra nda durayyan kaj si hin ka fillandi.²⁷ Bora kaj ga biney fesufesu ga Hundoo anniyya batu, zama a mma jaaray Irkoy boro henanantey se ka sawa nda Irkoy ibaayoo.

²⁸ Ir ga bay kaj hayey kul no ma goy cere bande ka ihenna tee borey se kaj ga baa Irkoy, wey kaj ciyandi ka sawa nda nga dunbandiroo.²⁹ Zama borey kaj Irkoy jin k'i bay, a jin ka kayandi mo i ma hima nda nga *Iz'arоо, hala Iz'arоо ma tee gunde jinaa arma boobo game.³⁰ Borey kaj a jin k'i suuba, a n'i cee mo. Borey kaj a n'i cee, a n'i dii boro šerrante. Borey kaj a n'i dii boro šerrante, a na darža mo danj i ga.

Haya kul si hin k'ir fay k'ir kaa Irkoy bajoo ga

³¹ Macin no ir ma nee hayey wey ga? Nda Irkoy goo ir bande, may no ma kay k'ir gandu?³² Nga kaj mana nga *Iz'aru gundoo kaa, amma a n'a nondi ir kul maaganda se, taka foo nda a s'ir noo haya kul nga boj Iz'arоо nooyanoo banda ga?³³ Irkoy boro suubantey, may no m'i wurru? Irkoy no k'i dii boro šerrante.³⁴ May no m'i zukandi?

P8.10 «Hundoo ga war noo hunayan», Grek šenni ra, almaganan faa ti «hundoo ga huna».

*Almasihu [Isa] buu, koyne mo a tun, a goo Irkoy kabe hennaa ga, a ga ḥaaray ir se.³⁵ May no m'ir fay k'ir kaa Almasihu bajoo ga? Binemarayyan, wala šitay, wala gurzugay, wala heray, wala bapi, wala farratayyan, wala takuba?³⁶ Sanda takaa kan nda a hantumandi *Citaaboo ra ka nee:

«I ga hoy k'ir wii ni maaganda se,
i g'ir dii feejiyan kaj ga koy koosandi.»^r

³⁷ Amma woo kul ra, boraan kaj ga baa ir n'ir noo haya kaj bisa hinyan.³⁸ Zama ay ga naanay ka bay kaj a ma tee buuyan, wala hunayan, wala almalaykayan, wala kokoytarayyaŋ, wala hayey kaj ga bara, wala hayey kaj goo kaa, wala hiniyaŋ,³⁹ wala beene hayey, wala laboo cire hayey, wala takahaya kul si hin k'ir fay k'ir kaa Irkoy bajoo ga kaj a n'a cebe ir se Isa Almasihu ir Koyoo bande.

Irkoy na Izirayel suuba

9¹ Cimoo no ay g'a har *Almasihu maajoo ga, ay si taari, ay binoo ti ay seedaa ²Hundi Henanantaa bande. ²Binemarayyan nda dooray kaj si ben no ma tee ya ne ay binoo ra. ³Agay hunday baa ya laali, ya mooru Almasihu, ay armey dogoo ra kaj ti ay dumoo gaaham here. ⁴I man'ti kala Izirayel borey. I tee Irkoy ize kanbarey. Irkoy na darža, nda *amaanawey, nda *ašariyya, nda takaa kaj nda boro ga Irkoy gana, nda hayey kaj a n'i har tee ngi wane. ⁵I hun ir baaba jina-jinawey ga, Almasihu mo mana hun kala ngi ga gaaham here, Irkoy kaj goo haya kul boŋ, albarka ma bara a ga hala abada. Amin.

⁶ Man'ti Irkoy meešennoo nka mana baffoo hanse, zama man'ti borey kul kaj ga hun Izirayel ti Izirayel [boro]. ⁷Man'ti Ibirahima banda-ka-zunboo kul ti nga izeyaj. A harandi ka nee: «Isiyaka no ma duu ma ne hayyan kaj ra ni maajoo si dere.»^s ⁸Woo almaganaa ti: man'ti gaaham izey ti Irkoy izey, allaahidoo izey ti nga hayroo. ⁹Zama šennoo woo man'ti kala allaahidoo kaj nee: «Yeeši dimmaa woo ga, ay ga kaa, Sarata ga duu iz'aru.»^t

¹⁰ Man'ti woo hinne, Rebeka mo duu ize hinka kaj kul ti ir hayragoo Isiyaka izeyaj. ¹¹Ka gar izey mana hayandi jina, i mana ihenna tee, i mana ilaala tee, hala woo kaj Irkoy n'a suuba k'a dunbandi ma cindi, ¹²man'ti teegoy bande a goo, woo kaj boraan kaj ga ciya n'a tee de no ma kabu. A nee Rebeka se: «Ibeeroo ga yee ikaccaa cire.»¹³ Sanda takaa kaj nda a hantumandi *Citaaboo ra ka nee:

«Ay baa Yakuba, ay konna Eso.»^u

¹⁴ Macin no ir ma nee? Irkoy nka si šerre? Abada! ¹⁵Zama a nee Musa se:

«Ay ga tamalla boro kaj se ay baa ya tamalla.

Ay ga hinna boro kaj se ay baa ya hinna.»^w

¹⁶ Woo, adamize ibaayoo sii a ra, nga durkutuyanoo sii a ra. Irkoy kaj ga tamalla no m'a tee. ¹⁷Citaaboo ra Irkoy šelan Firawuuna se ka nee: «Woo hunday maaganda se ay na ni gorandi hala ya duu k'ay hinoo cebe ni ra, hala ay maajoo ma fatta gandawey kul ra.»^y ¹⁸Woo se Irkoy ga tamalla boro kaj a baa se, boro kaj a baa, a ga binoo šendandi.

^r8.36 Zabur 44.23.

^s9.7 Sintinoo 21.12.

^š9.9 Sintinoo 18.10.

^t9.12 Sintinoo 25.23.

^u9.13 Malaki 1.2–3.

^w9.15 Fattaroo 33.19.

^y9.17 Fattaroo 9.16.

Irkoy futayyanoo nda nga tamallayanoo

¹⁹ Adiši n'ga nee ya ne: «Macin se Irkoy ga citi borey ga? May no ma nga ibaayoo ganji?» ²⁰ He ni, ni ti may kaj ga kakaw Irkoy bande? Haya kaj hansandi ga hin ka nee nga hansekaa se: «Macin se n'n'ay tee nda takaa woo?» ²¹ Yoonaa nika sii nda labudiinoo ga hini wala? Labu follokaa nda a ga jinay tee kaj goo nda beeray wala a ma jinay tee kaj sii nda beeray.

²² De nda Irkoy baa nga ma nga futaa cebe, nga ma nga hinoo bayrandi, a na nga futayyanoo jinawey kajyaŋ soolu halaciyan se muŋe nda suuri beeri. ²³ A na woo tee ka nga daržaa beeriyano cebe borey se kaj ti nga tamallaa jinawey kaj a n'i soolu za gayyan daržaa se. ²⁴ Ir ya, a n'ir cee, ir mana hun Alyahuudey hinne ra, ir mana hun mo kala dumi ra kaj man'ti Alyahuudu. ²⁵ Sanda takaa kaj nda Irkoy n'a har Oze citaaboo ra ka nee:

«Jamaa kaj man'ti ay jamaa, ay g'a cee ay jamaa,
boraa kaj man'ti ay baakaa, ay g'a cee ay baakaa.»^z

²⁶ «Nongoo hunday kaj ra a harandi i se ka nee: ‹War man'ti ay jamaa›,
no din ra i ga ciyandi Irkoy hunantaa iz'arey.»^ž

²⁷ Ezayi kaati Izirayel ga ka nee: «Ba nda Izirayel borey hinnaa tee sanda teekoo labutaasoo, boro kaynayaŋ no ma hallasi i ra. ²⁸ Zama šenney kaj ir Koyoo n'i har, a g'i timmandi k'i benandi nda cahäyan laboo ga.»^a ²⁹ Woo da no Ezayi n'a har za gayyan ka nee:

«Nda a gar ir Koyoo, Adujŋakoyoo nka mana ize naŋ ir se,
ir ga tee sanda Sodom,
ir ga hima nda Gomor.»^b

Boro kul kaj naanay Isa Almasihu, Irkoy g'a dii boro šerrante

³⁰ Macin no ir ma nee? Dumey kaj man'ti Alyahuudu, ngi kaj mana šerretaray ceeci, i duu šerretaray, amma šerretaray no kaj ga duwandi naanaa ra. ³¹ Ka gar Izirayel ga šerretaray ceeci *ašariya ra, amma i mana duu a. ³² Macin se? Hayaa kaj se i man'a ceeci naanaa fondaa ra, teegoy nda i n'a ceeci. I cabu tondoo ga kaj g'i kajandi. ³³ Sanda takaa kaj nda a hantumandi *Citaaboo ra ka nee:

«Nga ne, ay ga tondi kaj ga boro cewoo cabu daŋ *Siyon koyraa ra,
tondi no kaj ga boro kajandi.

Amma boro kaj naanay a si kaa ka haawi.»^c

10 ¹ Ag'armey, hayaa kaj goo ay binoo ra, woo kaj ay g'a ḥaaray Irkoy ga Izirayel borey se man'ti kala i ma hallasi. ² Ay ga tee i se seede kaj biney kul sii kala Irkoy se, amma i si wan takaa. ³ I mana faham Irkoy šerretaraa se. I nka baa ngi ma ngi boŋ [šerretaraa] kayandi. I mana ngi boŋ yeeti Irkoy šerretaraa cire. ⁴ Almasihu ti Musa *ašariyaa guwoo, maanaa boro kul kaj naanay ga duu šerretaray.

Boro kul kaj naanay Almasihu ga hallasi

⁵ Šerretaraa kaj hun *ašariyaa ra, Musa šelaŋ a ga ka nee: «Boro kaj ga hayey wey ka goy ga huna ngi albarkaa ra.»^d ⁶ Šerretaraa kaj ga hun naanaa ra mma nee: «Masi nee ni binoo ra: ‹May no ma žigi beenaa ra?› – maanaa ka *Almasihu

^z9.25 Oze 2.25.

^ž9.26 Oze 2.1.

^a9.27–28 Ezayi 10.22–23.

^b9.29 Sintinoo 19.23–28; Ezayi 1.9.

^c9.33 Ezayi 28.16.

^d10.5 Sargarey 18.5.

zumandi, –⁷ wala: «May no ma zunbu guusu futaa ra?» – maanaa ka Almasihu žigandi k'a tunandi bukawey ra.»⁸ Aywa, macin no a ga nee? A nee: «Šennoo goo ni jeroo ga, a goo ni mijoo ra, a goo ni binoo ra.»^e Nga ti naanaa šennoo kaj ir g'a waazu. ⁹Nda n'na ni mijoo ka cimandi kaj Isa ti Koy, de mo ni naanay ni binoo ra kaj Irkoy n'a tunandi bukawey ra, n'ga hallasi.¹⁰Zama boro mma naanay nga binoo ra ka diyandi boro šerrante, boro kaj mijoo na Isa koytaraa cimandi ga hallasi. ¹¹*Citaaboo nee: «Boro kul kaj naanay a si haawi.»^f ¹²Fay-fayyan sii Alyahuudu nda Grek game, Koy follokaa ti ngi kul Koyoo, kabedoona no borey kul se kaj g'a cee. ¹³Zama «boro kul kaj n'iir Koyoo maajoo cee ga hallasi.»^g

¹⁴Taka foo nda i ga boro cee k'a ḥaaray kaj i mana naanay a? Taka foo nda i ga naanay boro kaj i mana bay ka maa nga šennoo? Taka foo nda i ga maa nga šennoo bila waazukaw?¹⁵Taka foo nda i ga waazu nda i mana sanbandi? Sanda takaa kaj nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Borey kaj ga haya boryayaaj har cewey ga boori.»^h ¹⁶Woo kul, man'ti borey kul ka hanjayer *Alhabar Boryaa se, sanda takaa kaj nda Ezayi nee: «Ir Koyoo, may ka naanay ir waazoo?»ⁱ ¹⁷Adiši naanay si duwandi kala šennoo kaj boro ga maar'a ra, šennoo kaj boro ga maar'a si hun kala Almasihu šennoo ra.¹⁸ Amma ay nee: «I nka mana maa wala?» Šikka sii kaj i maa:

«Ngi jindey koy gandaa kul ra.

Ngi šennoo too hala adujna kaydogoo ga.»^j

¹⁹Ay nee koyne: «Izirayel nka mana faham šennoo se wala?» Za gayyan ga Musa nee Irkoy ka nee:

«Ay ga kate war ma canse dumi buuna ga.

Ay ga war futandi dumi ga kaj sii nda lakkal.»^k

²⁰Ezayi koy hala nongu kaj ra a nee: «Irkoy nee:

«Borey kan man'ay ceeci ka duu agay.

Ay n'ay boj bangandi borey se kaj man'ay hää.»^l

²¹Amma Izirayel here a nee:

«Zaaroo kul ay g'ay kaboo šerre dumi se kaj si hanjayer, a ga kakaw.»^m

Irkoy mana Izirayel fur

11 ¹Ay nee: «Irkoy nka nga jamaa fur wala?» Abada! Zama agay hunday man'ti kala Izirayel boro, Ibirahima hayroo, Benžamej alkabiilaa. ²Irkoy mana nga jamaa fur kaj a jin l'a bay. War nka mana maa šennoo kaj *Citaaboo n'a har nongoo kaj ra a šelaj Ilyasu ga, waatoo kaj a gaara Izirayel ga ³ka nee: «Ay Koyoo, i na ni annabey wii, i na ni sargari tonadogey kayri. Agay hinne ka cindi, i ga ceeci ngi m'ay hundoo kaa.»ⁿ ⁴Macin ti Irkoy zaaboo? Irkoy nee a se: «Ay na aru zenber iyye (7.000) jisi ay boj se kaj mana bay ka kanje sonbu tooroo kaj maajoo ti *Bal se.»^p ⁵Takaa din da, sohō da mo boroyaj cindi kaj Irkoy n'i suuba ka sawa nda nga *anneemaa. ⁶Nda a teendi ka sawa nda nga anneemaa, man'ti teegoy k'a tee koyne. Nda man'ti woo, anneemaa man'ti anneemaa koyne.

^e10.8 Alhukumoo 30.12–14.

^f10.11 Ezayi 28.16.

^g10.13 Žowel 3.5.

^h10.15 Ezayi 52.7.

ⁱ10.16 Ezayi 53.1.

^j10.18 Zabur 19.5.

^k10.19 Alhukumoo 32.21.

^l10.20 Ezayi 65.1.

^m10.21 Ezayi 65.2.

ⁿ11.3 Kokoyey 1na 19.10, 14.

^p11.4 Kokoyey 1na 19.18.

⁷ Adiši macin? Hayaa kaj Izirayel g'a cee ci a mana duu a, amma Irkoy boro suubantey duu a. Borey cindey šendandi, ⁸ sanda takaa kaj nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Irkoy n'i noo hundi kaj si kula,
nda moo kaj si dii,
nda haşa kaj si maa,
hala hō.»⁹

⁹ Dawda mo nee:

«Ngi ḥaadogoo ma tee i se kumsay nda hirri haya,
a ma tee i se haya kaj g'i kaşandi, i ma duu woo kaj nda i ga hima.

¹⁰ Moneyp ma kokooru hala i masi dii,
ma dumawey cindandi gungumayan ra.»¹⁰

¹¹ Aywa, ay nee: «I nka tansı hala i ma kaj cee folloku wala?» Abada! Amma Izirayel borey dereroo kate dumey kaj man'ti Alyahuudu ma hallasi hala Izirayel borey ma canse. ¹² Nda Izirayel borey dereyanoo ka kate adujna ma duu gomni, nda ngi karyanoo ka kate gandawey ma duu gomni, de ngi timmantaa, a nka si haya tee kaj bisa woo wala?

Borey kaj man'ti Alyahuudu hallasiyanoo

¹³ War se ay ga şelaŋ, dumey kaj man'ti Alyahuudu. Agay, ay man'ti kala *diyaw kaj sanbandi dumey jerey se, ay g'ay goyoo beerandi, ¹⁴ hala ya duu taka k'ay dumoo borey tuti i ma canse hala boroyan i ra ma hallasi. ¹⁵ Nda Irkoy n'i yala ka nga nda adujna waafakandi, waati kaj a yadda i ga koyne, macin no ma tee? Hayaa kaj ga tee man'ti kala borey hunayanoo buuyan banda ga. ¹⁶ Nda dumari-ize jina-jinawey daşandi jere ga Irkoy se, laajinoor kul mo ti nga wane.^p Nda linjoo daşandi jere ga Irkoy se, tuuri kabey mo ti nga wane.

¹⁷ Nda tuuroo kabeyan fetandi ka hun a ga, ni kaj bay ka tee hawsa *zaytunaa, ni nka denjandi zaytunajoo kabey kaj hun dogoo ra hala ma duu ka huna nda nga linjoo nda nga jiyoo. ¹⁸ Masi bolsay kabey ga, amma nda n'ga bolsay i ga, ma bay kan man'ti ni ga linjey goo, linjey no ma ni dii.

¹⁹ N'ga nee: «Kabey nka fetandi hala ya duu ka denji.» ²⁰ Cimi no. I nka fetandi ngi naanay jaşa maaganda se, n'ga kay ni naanaa maaganda se. Masi ni boj jer, amma ma hunbur. ²¹ Nda Irkoy mana hinna zaytunaa lasal kabey ga, a si hinna ni mo ga.

²² Ma Irkoy borohennataraa nda nga šendaa guna. A ga šendandi borey kaj kaj ga. Ni hunday, Irkoy borohennataraa goo ni ga nda n'ga duumi nga borohennataraa ra. Nda man'a tee, ni mo ga fetandi. ²³ Ngi mo, nda i mana cindi ngi naanay jaşa ra, i ga denjandi, zama Irkoy goo nda hini k'i denji koyne. ²⁴ Nda ni fetandi ka hun hawsa zaytunajoo ga, ni denjandi zaytunaa cimoo ga, ka gar ni takaa nda ngi takaa man'ti affoo, macin no n'na har zaytunaa kabe cimey se, ngi kaj ti zaytunaa kabe cimey, Irkoy g'i denji tuuroo ga kaj ti ngi wane.

Izirayel kul ga hallasi waati koraa ra

²⁵ Ag'armey, ay si baa war ma jaş ka sirroo woo bay hala war masi koy war boj dii lakkalkoyni. Izirayel jere faa bineşendaa ga cindi hala waati kaj dumey jerey kul yee kate Irkoy ga. ²⁶ Takaa woo nda Izirayel kul ga hallasi sanda takaa kaj nda a hantumandi *Citaaboo ra ka nee:

«Boraa kaj ga borey feeri si hun kala *Siyon koyraa ra,
a ga Irkoy hunburay jaşa kaa Yakuba ra.

⁹11.8 Alhukumoo 29.3; Ezayi 6.10; 29.10.

¹⁰11.9–10 Zabur 69.23–24.

¹¹11.16 Kabuyaney 15.19–20.

²⁷ Woo ti *amaanaa kaj ay n'a zaa i se
waati kaj ay ga ngi zunubey kaa.»^r

²⁸ *Alhabar Boryaa here Irkoy iberiyaj no war sabboo se, amma suubaroo here Irkoy baakawayaj no ngi baabey maaganda. ²⁹ Zama Irkoy si nimsi nda nga *anneemaa nooyaney nda nga ciyayanoo. ³⁰ Sanda takaa kaj nda waatoo din war mana hañajer Irkoy se, amma sohō kaj Izirayel borey si hañajer Irkoy se, war duu tamallayan, ³¹ takaa din da sohō ngi mo, i mana hañajer Irkoy se tamallaa kaj war duu a maaganda se, hala ngi mo [sohō] ma duu tamallayan. ³² Irkoy nka borey kul daabu i masi duu ka hañajer nga se hala nga ma tamallayan daj i kul ga.

Irkoy ga hanse ka beeri

³³ Irkoy gomnoo beeriyanoo, nda nga lakkaloo,
nda nga bayraa ga hanse ka guusu.
Nga ciitey si neešandi,
nga fondawey si hin ka fahamandi.

³⁴ Zama «may no m'ir Koyoo miilewey bay?
Wala may ka tee nga hoyraykaa?»^s
³⁵ «May ka jin k'a noo haya
hala a m'a yeeti a ga?»^t

³⁶ Zama haya kul mana hun kala Irkoy ga, nga no ma kate haya kul ma bara, nga se haya kul ga bara. Nga, darža ma bara a ga hala abada. Amin.

Hunayan taaga

12 ¹Ag'armey, woo maaganda se ay g'a ḥaaray war ga Irkoy tamallawey albarkaa ra, war ma war gaahamey noon sonda sargari hunante kaj ga henan, a ga kan Irkoy se. Woo ga tee ganayan cimoo kaj war g'a tee a se. ² War masi hanga zamanoo woo teegoyey bande. Wa naaj Irkoy ma lakkal taaga ka war barmay hala war ma Irkoy ibaayoo laasaabu kaj gā boori, a ga kan, a ga timme.

³ Alhormaa kaj nondi ya ne maaganda se, ay g'a har war affoo kul se a masi nga boj daj nongu kaj ra a si hima ka bara. Naanaa kaj Irkoy n'a noo boro foo kul se, war ma war boj tee lakkalkoonyijan ka sawa nda a. ⁴ Sanda takaa kaj nda ir gaaham follokaa ra nongu booboyaj goo, de nongey si goy follokaa tee, ⁵ takaa din da, ir kaj ti iboobaa, ir man'ti kala gaaham folloku *Almasihu ra. Ir affoo kul man'ti kala cere gaaham nonguyaj. ⁶ Irkoy *anneemaa nooyan dumii-dumiyaj kaj ir duu a ga sawa nda nga anneemaa kaj nondi ir se. Annabitaray no? Ir ma annabitaray tee ka sawa nda naanaa kaj ir duu a. ⁷ Nda goy no, ir ma goy. A ma tee boro kaj ga cawandi, a ma cawandi. ⁸ Boro kaj ga hoyray, a ma hoyray. Boro kaj ga noo, a m'a tee nda kabedoonay. Boro kaj ti jineboroo, a ma gaabandi k'a tee nda fondaa. Boro kaj ga tamalla, a m'a tee nda naaliyan.

⁹ Almunafikitaray masi bara baji ra. Wa konna ifutu, wa gaabandi ihenna ga. ¹⁰ Haya kaj ti armataray baji, war ma too nda baji cere se. Haya kaj ti boro beerandiyen, war ma tee boro jinaa kaj ga nga ceroo beerandi. ¹¹ Wa gaabandi war masi tee fuyyanteyaj. Wa war lakkaley kul daj ir Koyoo se. Wa goy a se. ¹² Wa naali naataa ra, wa zarabi muje. Wa gaabandi Irkoy ḥaarayyan ga. ¹³ Wa Irkoy boro henanantey faaba nda haya kaj ga i ga too. Wa yawey zumandi henna.

¹⁴ Wa gaara borey se kaj ga [war] gurzugay. Wa gaara, war masi danga. ¹⁵ Wa naali borey kaj ga naali bande. Wa hēe borey kaj ga hēe bande. ¹⁶ War miilewey

^r11.26–27 Ezayi 59.20–21; 27.9.

^s11.34 Ezayi 40.13.

^t11.35 Ayuba 41.3.

ma tee affoo, war masi war boj jer. Wa baa wey kaj ga ngi boj yeeti ganda. War masi war boj dii lakkalkoyni.

¹⁷ Boro kul masi ifutu ka ifutu bana. Wa huga nda goy henna teeyan adamizey kul jine. ¹⁸ Nda a ga hin ka tee, kullihinne war ga hin k'a tee, alaafiya ma bara war nda borey kul game. ¹⁹ Ay baakey, war masi faasa war boj se, wa naj Irkoy futayyanoo ma goy, zama a hantumandi *Citaaboo ra ka nee: «Ir Koyoo nee: *Agay no ma faasa, agay no ma boro bana.*»²⁰ Koyne mo Citaaboo nee: «Nda ni iberoo ga heray, a noo njaayan. Nda a ga jaw, a noo a ma hañ. Zama nda n'na woo tee, denji cirayyan no n'g'i jeeje borjoo boj.»²¹ Masi naj ilaala ma hin ni, ihenna ka hin ilaala.

Ganakey ma yee ganda hinoo se

13 ¹ Boro foo kul ma yee hinoo cire kaj goo a boj, zama hini sii no kaj man'ti Irkoy do a hun, wey kaj ga bara mo, Irkoy k'i gorandi. ² Woo ra boro kaj kay hinoo se nka Irkoy fondaan gandu. Wey kaj g'a gandu ga kate ngi boj ga ciiti. ³ Bojkoyney, borey kaj ga teegoy henna tee si hunbur ey, wey kaj ga teegoy laala tee no ma hunbur ey. N'si baa ma hunbur hinoo? Goy henna tee, a ga ni saabu. ⁴ Hinoo man'ti kala Irkoy goykaw ni nafaa se. Amma nda n'ga goy laala tee, ma hunbur de, zama a si takubaa zaa yaada. Irkoy goykaw no, a ga Irkoy futayyanoo cebe ka boraa zukandi kaj na ilaala tee. ⁵ Woo se a ga boori boro ma cindi hinoo cire, man'ti futayyanoo hinne se, amma binekanay se.

⁶ Woo maaganda se war ga alkaasi bana, zama Irkoy goykawayan no, i nka ngi boj noo goyoo woo se. ⁷ Boro foo kul woo kaj nda a ga hima, war m'a tee a se, *alkaasidiikaa, ir ma alkaasoo bana a se, saaladiikaa, ir ma saalaa bana a se. Boraa kaj boro ga hima ka hunbur a, ma hunbur a. Boraa kaj ga hima nda beeray, ma beerandi.

Ir ma baa cere

⁸ Boro kul masi haya kul may war ga, nda man'ti war ma baa cere. Zama boro kaj ga baa nga cinaa, boraa na Musa *ašariyaa tabatandi. ⁹ Zama yaamarey kaj nee: «Masi zina, masi boro wii, masi zay, masi moo dañ waani ra»^w, nda yaamar tana ga bara, i kul almaganaa man'ti kala šenni folloku: «Ma baa ni cinaa sanda takaa kaj nda n'ga baa ni boj.»¹⁰ Baji si ifutu tee nga cinaa se, woo maaganda se baji man'ti kala ka ašariyaa tabatandi.

Boro ma soolu ka Almasihu kaayyanoo batu

¹¹ War ga waatoo bay kaj ra ir goo, waatoo ti woo kaj ra war ga hima ka tun jirboo ra. Sohō hallasiroo man ir ka bisa ba waatoo kaj ir naanay. ¹² Cijinoo bii, moo ga baa ka boo. Adiši ir ma kubaa teegoyey fur, ir ma gaayoo wongu jinawey dañ ir ga sanda darbay. ¹³ Ir ma dira beeray ra, sanda zaari here, ir masi nja-ka-hoo, ka suu, ka woy nda aru izefututaray tee, ir masi haya futu boonay, ir masi yenje, ir masi canse. ¹⁴ Amma wa ir Koyoo Isa *Almasihu dan war ga sanda darbay, war masi huga nda hundi-ibaayi ka hayey kaj a g'i boonay tee a se.

Masi ni armaa ciiti k'a kaynandi

14 ¹ Boro kaj naanaa ga kacca, w'a dii henna, war mas'a kakaw nga bineyanoor ra. ² Boro foo ga hongu nga ga hin ka haya kul nja, amma affoo kaj naanaa ga kacca, dumaray-ize de no a ga nja. ³ Boro kaj ga nja masi boraa

^t12.19 Alhukumoo 32.35.

^u12.20 Yaasawey 25.21–22.

^w13.9 Fattarao 20.13–17; Alhukumoo 5.17–21.

^y13.9 Sargarey 19.18.

kaynandi kaj si ḥaa, boraan kaj si ḥaa masi boraan ciiti kaj ga ḥaa, zama Irkoy n'a dii henna.⁴ Ni ti may kaj ga goykaw-ize waanoo ciiti? A ma kay ka boori wala a ma kaj, Koyoo šenni no. A ga kay, zama ir Koyoo goo nda hini k'a kayandi.

⁵ Boro foo ga zaarey beerandi ka bisa cere, boro foo ga zaarey kul sawandi. Boro foo kul ma hakiika nda woo kaj nga binoo g'a har a se.⁶ Boro kaj ga zaarey beerandi s'a tee kala ir Koyoo maajoo ga. Boro kaj ga ḥaa s'a tee kala ir Koyoo maajoo ga, zama a ga albarka tee Irkoy maajoo ga. Boro kaj si ḥaa, a s'a tee kala Irkoy maajoo ga, a ga albarka daj Irkoy se.⁷ Boro sii ir ra kaj ga hunaa nga boj se, boro kul si buu nga boj se.⁸ Zama nda ir ga hunaa, ir si hunaa kala ir Koyoo maajoo ga, nda ir buu, ir mana buu kala ir Koyoo maajoo ga. A ma tee ir ga hunaa wala ir buu, ir man'ti kala ir Koyoo wane.⁹ Woo maaganda se *Almasihu buu ka hunaa taaga, hala a ma duu ka bukawey nda baahunantey laama.¹⁰ De ni, macin se n'ga ni armaa ciiti? Ni mo, macin se n'ga ni armaa kaynandi? Ir kul ga kaa ka kay Irkoy ciitidogoo ra.¹¹ Zama a hantumandi *Citaaboo ra ka nee:

«Ir Koyoo nee: «Ay g'ay hunaroo ka tabatandi,

kanje kul ga kaa ka sonbu ya ne,

deene kul ga Irkoy daržaa har kaaray...»^z

¹² Woo se ir boro foo kul ma tuuru [Irkoy se] nga boj se.

Masi tee addalil kaj ga ni armaa kajandi

¹³ Adisi ir ma fay nda ka cere ciiti, amma ir ma gaabandi ir masi haya kul tee ir armaa se kaj g'a kajandi zunubu ra wala kaj g'a tusa ifutu ra.¹⁴ Ay ga bay kaaray ir Koyoo Isa albarkaa ra kaj haya kul sii no kaj ūibi nda nga boj, amma boro kaj na haya dii ūibi, a ga tee a se ūibi.¹⁵ Zama nda ḥaahayaan woo kaj n'g'a ḥaa, nga se ni armaa binoo ga maray, n'si dira bajir koyné. Boraan kaj se *Almasihu buu, mas'a halaci nda hayaa kaj n'g'a ḥaa.¹⁶ Ihennaa kaj war duu a masi wowandi.¹⁷ Zama Irkoy *Laamaa man'ti ḥaayan nda hanjan, a man'ti kala ūerretaray, nda alaafiya, nda jaali *Hundi Henanantaa albarkaa ra.¹⁸ Boro kaj ga goy Almasihu se nda takaa woo ga kan Irkoy se, adamizey ga yadda a ga.

¹⁹ Woo maaganda se ir ma hanga hayey kaj ga koy alaafiya here nda wey kaj ti ir cere tontonyanoo.²⁰ Hayaa kaj n'g'a ḥaa masi Irkoy goyoo hasara. Cimi no haya sii no kaj si henan, amma a si boori boro ma haya ḥaa kaj ga nga cinaa kajandi zunubu ra.²¹ A ga boori boro masi ham ḥaa, a masi harifutu han, boro masi haya kul tee kaj ga ni armaa kajandi.²² Naanaa kaj goo ma ne, a dii ni boj se Irkoy jine. Boraan duu gomni kaj si nga boj ciiti nda a kayandi ka haya tee.²³ Amma boro kaj ga ḥaa nda ūikka-šikkayan, boraan ga zukandi, zama a man'a tee nda naanay. Haya kul kaj mana teendi nda naanay, zunubu no.

Ir ma haya tee kaj ga kan ir cinaa se

15¹ Ir kaj goo nda gaabi naanaa fondaan ra, wey kaj gaaboo ga kacca, ir ga hima k'i suuri ngi gaabi janjawey ra, ir masi hayey ceeci kaj ga kan ir se.² Ir affoo kul ma ceeci ka kan nga cinaa se ihenna here nga tontonyanoo se.³ *Almasihu mana haya ceeci kaj ga kan a se, a nka hantumandi *Citaaboo ra ka nee: «Ni wowkey wowkey kaj ay boj.»^z⁴ Zama haya kul kaj bay ka hantumandi mana hantumandi kala ir cawandiyano se, hala mujeyanoo nda bineyaynandiroo kan Citaaboo g'a noo m'ir noo naataa.⁵ Irkoy kaj ti Mujeyanoo nda Bineyaynandiroo koyoo ma war noo war ma tee anniya folloku sanda Almasihu Isa ibaayoo,⁶ hala war ma tee mee foo, nda jinde folloku, war ma Irkoy kaj ti ir Koyoo Isa Almasihu Baaba beerandi.

^z14.11 Ezayi 45.23.

^z15.3 Zabur 69.10.

Alhabar Boryaa ga harandi

dumey mo se kaj man'ti Alyahuudu

⁷ Woo se, wa cere dii henna sanda takaa kaj nda *Almasihu mo na war dii henna Irkoy beerandiyano se. ⁸ Ay ga bayrandi kaj Almasihu tee Alyahuudey goykaw, Irkoy laadirtaraa maaganda se, ka Irkoy allaahidey tabatandi kaj a n'i tee ir baabey se. ⁹ Hala dumey kaj man'ti Alyahuudu ma Irkoy beerandi nga tamallaa maaganda se, sanda takaa kaj nda a hantumandi *Citaaboo ra ka nee:

«Woo se ay ga ni saabu dumey jerey game.

Ay ga ni maajoo ka don.»^a

¹⁰ A nee mo:

«Gandawey, wa jaali nga jamaa bande.»^b ¹¹ A nee mo koyne:

«Dumey kul, war m'ir Koyoo saabu.

Gandawey kul m'a sifa.»^c

¹² Ezayi mo šelaj Citaaboo ra ka nee:

«Yišay banda-ka-zunboo ga hima nda tuuri kabe taaga kar zay ka fatta tuuroo kaj dunbandi linjoo ga.

Boraa kaj ga tun i ra kaj ga gandawey kaj man'ti Alyahuudu laama, nga ga dumey jerey ga naata.»^d

¹³ Irkoy kaj ti Naatakoyoo ma war too nda jaali kul nda alaafiya naanayyanoo albarkaa ra, hala war naataa ma booboo *Hundi Henanantaa gaaboo albarkaa ra.

Addaliloo kaj se Pol hamaaninay

ka batagaa woo nongu fooyaj hantum

¹⁴ Ag'armey, haya kaj ti war mo here, agay, ay ga naanay ka bay kaj war zaati too met nda borohennataray, war too mo nda bayray kul, war ga hin ka cere hoyray.

¹⁵ Amma ay na hamaaninay ka haya fooyaj hantum war se hala war lakkaley ma zunbu, *anneemaa kaj Irkoy n'a noo ya ne sabbu se, ¹⁶ hala ya tee *Almasihu Isa goykaw dumey se kaj man'ti Alyahuudu, ka *sargari juwalkaw goyoo tee Irkoy *Alhabar Boryaa here, hala gandawey wey kaj tee sargari ma kan a se. *Hundi Henanantaa ma sargaro hanenandi. ¹⁷ Adisi Almasihu Isa albarkaa ra ay [goo nda fondo ka] fooma hayey here kaj ay g'i tee Irkoy maajoo ga. ¹⁸ Ay si yadda ka haya kul har nda man'ti kala woo hinne kaj Almasihu n'a tee nda agay hala dumey kaj man'ti Alyahuudu ma hajajer Irkoy se. A n'a tee nda šenni nda teegoy, ¹⁹ a n'a tee nda tammasawey nda kayfey gaaboo, a n'a tee nda Irkoy Hundoo gaaboo. Takaa woo nda za Žerizalem koyraa nda nga kuubi-ka-beraa hala Iliri gandaa ra, ay na Almasihu Alhabar Boryaa har ka timme. ²⁰ Ay kayandi ka Alhabar Boryaa har nongey kaj ra Almasihu maajoo mana harandi hala ya si koy cina boro foo asaasoo ga, ²¹ sanda takaa kaj nda a hantumandi *Citaaboo ra ka nee:

«Borey kaj se nga maajoo mana harandi ga dii a,

Borey kaj mana maar'a ga faham.»^e

^a**15.9** Zabur 18.50; Samiyel 2to 22.50.

^b**15.10** Alhukumoo 32.43.

^c**15.11** Zabur 117.1.

^d**15.12** Ezayi 11.10.

^e**15.21** Ezayi 52.15.

Pol šennoo nga Rom koyyanoo ga

²² Woo ti hayaa kaj n'ay ganji cee booboo ya koy war do. ²³ Amma sohō goy kul mana cindi ya ne laamawey wey ra. A ga too jiiri booboo kaj ay hanse ka baa ya koy war do. ²⁴ Waati kaj ay ga naaru ka koy Espaj gandaa ra, ay ga naata ya koy war do, zama ay ga baa ya dii war ay bisayanoo ga ka duu war ga faabari ay diraa se waati kaj ay na waati kayna tee war game k'ay faajoo kaa. ²⁵ Amma sohō ay si koy kala Žerizalem, Irkoy boro henanantey faabaroo se. ²⁶ Zama a kan Masedoni nda Akay gandawey ganakey se ngi ma gaakasinay tee boro henanante talkey se kaj goo Žerizalem. ²⁷ Ngi ka kayandi ngi m'a tee nda ngi boj, i g'a may i ga mo, zama nda gandawey duu Žerizalem borey Irkoy naanaa ra, i ga hima mo k'i faaba adujnja hayey ra. ²⁸ Waati kaj ay na goyoo woo benandi ka faabaroo noo Žerizalem borey se, ay ga bisa war do ka koy Espaj. ²⁹ Ay ga bay kaj nda ay koy war do, ay s'a tee kala *Almasihu albarka beeri ra.

³⁰ Ag'armey, ay g'a ḥaaray war ga nda ir Koyoo Isa Almasihu nda Irkoy *Hundoo bajoo, war ma wongu ay bande Irkoy ḥaarayrey ra kaj war g'i tee ya ne. ³¹ Wa Irkoy ḥaaray ya hallasi Žude gandaa borey kabey ra kaj si hanjajer Irkoy se, hala faabaroo kaj ay ga koy nda a Žerizalem ma kan Irkoy boro henanantey se. ³² Hala ya koy war do nda jaali Irkoy ibaayoo ra ka hunanzam kayna. ³³ Irkoy kaj ti Alaafiyakoyoo ma bara war kul bande. Amin.

Pol ga Rom borey foo

16 ¹Ay ga šelaŋ war se ir woymaa Febe ga, boro henna no, Sankre koyraa *Egilizoo goykaw no. ²W'a kubay henna ir Koyoo maajoo ga sanda takaa kaj boro ga hima k'a tee Irkoy boro henanante se. War m'a faaba haya kul kaj ga a too war game, zama a na boro booboo faaba, agay hunday, a n'ay faaba.

³Wa Priska nda Akilas foo, ay goykasinawey no Isa *Almasihu goyoo ra. ⁴I na ngi boj hundey daŋ farratay ra hala ngi m'ay hallasi. Man'ti agay hinne no m'a bay i se, dumey mo kaj man'ti Alyahuudu Egilizey kul g'a bay i se. ⁵Wa Egilizoo foo kaj ga marga ngi hugoo ra. W'ay baakaa Epanet foo, nga ti boro jinaa kaj naanay Almasihu *Azi gandaa ra. ⁶Wa Maryama foo kaj hanse ka durkutu war se. ⁷Wa Andronikus nda Žuniyas foo, ay borey no, ay hangasiney no kasaa ra. I ga hanse ka bayrandi *diyawey raf, koyne mo i n'ay jin ka hanga Almasihu.

⁸Wa Anpliyatus foo, ay baakaa no ir Koyoo albarkaa ra. ⁹Wa Irbej foo, ir goykasinaa no Almasihu goyoo ra, nda Stakis ay baakaa. ¹⁰Wa Apeles foo kaj na nga laadirtaraa cebe Almasihu bande. Wa Aristobil hugoo borey foo. ¹¹Wa Herodiyon foo, ay boraa no. Wa Narsis hugoo borey foo, wey kaj goo ir Koyoo bande. ¹²Wa Trifen nda Trifos foo kaj ga goy ir Koyoo se. Wa Persid ay baakaa foo kaj hanse ka goy ir Koyoo se. ¹³Wa Rufus foo, ir Koyoo boro suubante no, nda nga jaa kaj agay mo jaa foo no. ¹⁴Wa Asenkrit, nda Flegon, nda Hermes, nda Patrobas, nda Hermas, nda ir armey kaj goo i bande foo. ¹⁵Wa Filolog nda Žuli foo, nda Nere, nda nga woymaa, nda Olenpas, nda Irkoy boro henanantey kul kaj goo i bande.

¹⁶Wa cere foo nda summuyan henanante. Almasihu Egilizey kul ga war foo.

Hoyray kokorantaa

¹⁷ Ag'armey, ay g'a ḥaaray war ga, war ma war boj hawgay borey ga kaj ga kate waafakay janjay nda wey kaj ga gaaru war nda cawandoo game kaj war duu a hala ngi ma war kajandi zunubu ra. Wa mooru ey. ¹⁸Zama borey wey dumey si goy ir Koyoo *Almasihu se, ngi boj gundey se i ga goy. I ga ngi šenni kaaney nda

^f**16.7** «I ga hanse ka bayrandi *diyawey ra», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «*Diyawey ga hanse k'i bay».

šenniyan kañ ga boro sifa ka borey kañ si ifutu miile darga.¹⁹ Borey kul bay kañ war ga hajajer ir Koyoo se. Woo se ay ga jaali nda war, amma ay ga baa war ma tee lakkalkoyni ihenna here, war ma henan ifutu here.²⁰ Irkoy kañ ti Alaafiyakoyoo si gay a mana Ibilisi motti war cewey cire. Ir Koyoo Isa *anneemaa ma bara war bande.

²¹ Ay goykasinaa Timote ga war foo, nga, nda Lusiyus, nda Žasoj, nda Sosipater kañ ti ay borey. ²² Agay Tersiyus kañ ti Pol hantumkaa batagaa woo ra, ay ga war foo ir Koyoo maajnoo ga.

²³ Gayus kañ do ay ga zunbu, kar do *Egilizoo kul ga zunbu ga war foo. Erast kañ ti koyraa nooroo talfikaa nda ir armaa Kartus ga war foo.

²⁴ [Yala ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa ma bara war kul bande. Amin.]

Irkoy saabuyan kokorantaa

²⁵ Ir ma Irkoy saabu! A goo nda hini ka war noo gaabi ka sawa nda *Alhabar Boryaa kañ ay g'a har nda Isa *Almasihu hayey waazoo. Waazoo ga sawa nda sirroo bangayyanoo kañ cindi ka tugandi waati kul.²⁶ Amma sohō annabey hantumey n'a bayrandi ka sawa nda Irkoy abadantaa yaamaroo, ka dumey kul gongu i ma naanay, i ma hajajer.

²⁷ Irkoy kañ hinne ti lakkalkoyni, darža ma bara a ga Isa Almasihu albarkaa ra hala abada. Amin.